

YVES BOT

FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA

Az ismertetés napja: 2007. február 15.¹

1. A jelen előzetes döntéshozatali eljárás első alkalommal foglalkozik a 44/2001/EK tanácsi rendelet² 5. cikke 1. pontjának értelmezésével, amely az alperes lakóhelye szerint illetékes bíróság főszabály szerinti joghatóságától eltérő különös joghatósági szabályokat állapít meg szerződéses jogvitákban.

2. E rendelkezés b) alpontja úgy rendelkezik, hogy amennyiben a jogvita ingó dolog értékesítésével kapcsolatos, nemzetközi elemet tartalmazó szerződésre vonatkozik, a felperes az alperest azon hely szerint illetékes bíróság előtt perelheti, ahol a szerződés alapján az adott dolgot leszállították, vagy le kellett volna szállítani.

3. A jelen ügyben annak eldöntéséről van szó, hogy a szóban forgó rendelkezés alkalmazandó-e, és ha igen, hogyan, ha a kereset olyan ingó dolgokra vonatkozik, amelyeket valamely tagállam területén belül több helyre szállítottak le.

4. A jelen indítványban azt az álláspontot képviselem, hogy a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának b) alpontja több szállítási hely esetén azzal a feltétellel alkalmazandó, hogy ezek mindegyike ugyanazon tagállam területén található. Azt is kifejtem, hogy amennyiben a kereset kivétel nélkül valamennyi szállításra vonatkozik, annak eldöntése, hogy a felperes az alperest tetszőleges szállítási hely szerinti bíróság előtt perelheti, vagy hogy meghatározott szállítási hely bíróságához kell benyújtania a keresetét, a nemzeti jogtól függ, és hogy – amennyiben a nemzeti jog ebben a vonatkozásban nem állapít meg szabályokat – a felperes az alperest az általa választott szállítási hely szerinti bíróság előtt perelheti.

I – Jogi háttér

5. A 44/2001 rendeletet az EK-Szerződés IV. címe alapján fogadták el, amely az Európai Közösséget hatáskörrel ruházta fel arra, hogy a polgári ügyekben folytatott

¹ – Eredeti nyelv: francia.

² – A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i rendelet (HL 2001., L 12., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 4. kötet, 42. o.).

igazságügyi együttműködés terén a közös piac megfelelő működéséhez szükséges intézkedéseket fogadjon el.

6. E rendelet arra hivatott, hogy a polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i Brüsszeli Egyezmény³ helyébe lépjen minden tagállamban⁴. A 44/2001 rendelet 2002. március 1-jén lépett hatályba. Kizárólag a hatálybalépését követően indított eljárásokra, és az alaki követelményeknek megfelelően elkészített vagy közokiratként nyilvántartásba vett okiratokra alkalmazható⁵.

3 – (HL 1972., L 299., 32. o.) A Dánia, Írország, valamint Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága csatlakozásáról szóló, 1978. október 9-i egyezmény (HL L 304., 1. o. és – módosított szöveg – 77. o.), a Görög Köztársaság csatlakozásáról szóló, 1982. október 25-i egyezmény (HL L 388., 1. o.), a Spanyol Királyság és a Portugál Köztársaság csatlakozásáról szóló, 1989. május 26-i egyezmény (HL L 285., 1. o.), valamint az Osztrák Köztársaság, a Finn Köztársaság és a Svéd Királyság csatlakozásáról szóló, 1996. november 29-i egyezmény (HL 1997. C 15., 1. o.) módosított egyezmény. A Brüsszeli Egyezménynek e négy csatlakozásról szóló egyezményrel módosított egységesített változatát közzétették (HL 1998., C 27., 1. o.; a továbbiakban: a Brüsszeli Egyezmény).

4 – Három tagállam, a Dán Királyság, Írország és Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága elérték, hogy főszabály szerint a szerződés IV. címe alapján meghozott intézkedésekben ne vegyenek részt. Írország és az Egyesült Királyság azonban mégis úgy nyilatkoztak, hogy a 44/2001 rendelet rájuk nézve is kötelező (lásd e rendelet (20) preambulumbekzdését). A Dán Királyság szintén úgy nyilatkozott, hogy a 44/2001 rendelet a 2005. október 19-i egyezmény értelmében rá nézve kötelező, amelyet az Európai Közösség és a Dán Királyság közötti, a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló megállapodásnak a Közösség részéről történő aláírásáról szóló tanácsi határozat (HL L 299., 61. o.) elismert. A 44/2001 rendelet 68. cikke értelmében a Brüsszeli Egyezmény továbbra is alkalmazandó a tagállamoknak azon területei tekintetében, amelyek nem tartoznak az EK-Szerződés területi hatálya alá a 299. cikkében meghatározott módon. Végül, a 44/2001 rendelet 2004. május 1-je óta az Európai Unió tíz új tagállamában is alkalmazandó.

5 – A rendelet 66. cikke.

7. Ez a rendelet nagymértékben támaszkodik a Brüsszeli Egyezményre, amellyel a folytonosságot a közösségi jogalkotó biztosítani kívánta⁶. Átveszi ezen egyezmény joghatósági szabályainak az alperes lakóhelye szerint illetékes bíróság főszabály szerinti joghatóságán alapuló rendszerét, amelyet a kizárólagos és a vagylagos joghatósági szabályok egészítnek ki.

8. Így a 44/2001 rendelet 2. cikkének (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy:

„E rendelet rendelkezéseire is figyelemmel valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy, állampolgárságára való tekintet nélkül, az adott tagállam bíróságai előtt perelhető”.

9. A 44/2001 rendelet 5. cikke a következőképpen fogalmaz:

„Valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy más tagállamban perelhető:

6 – A 44/2001 rendelet (19) preambulumbekzdése.

- (1) a) ha az eljárás tárgya egy szerződés vagy egy szerződéses igény, akkor a kötelezettség teljesítésének helye szerinti bíróság előtt;

II – Az alapeljárás

10. Az alapeljárás a schwarzachi (Ausztria) székhelyű Color Drack GmbH⁷ és a nürnbergi (Németország) székhelyű LEXX International Vertriebs GmbH⁸ közötti jogvitával kapcsolatos.

- b) e rendelkezés értelmében, eltérő megállapodás hiányában a kötelezettség teljesítésének helye:

- ingó dolog értékesítése esetén a tagállam területén az a hely, ahol a szerződés alapján az adott dolgot leszállították, vagy le kellett volna szállítani,

11. A Color Drack a LEXX International Vertriebstől napszemüvegeket vett, amelyeket maga teljes egészében kifizetett, de ez utóbbival közvetlenül az Ausztria különböző helyein található ügyfelei számára szállította le.

- szolgáltatás nyújtása esetén a tagállam területén az a hely, ahol a szerződés szerint a szolgáltatást nyújtották, vagy kellett volna nyújtani;

12. A Color Drack ezt követően az el nem adott napszemüvegeket visszaküldte a LEXX International Vertriebsnek, és követelte tőle 9291,56 euró kamatokkal és költségekkel növelt összegének visszatérítését. Mivel ezen összeg kifizetése elmaradt, a Color Drack 2004. május 10-én a Bezirksgericht St. Johann im Pongau (Ausztria) előtt megfizetés iránti keresetet indított a Lexx International Vertriebs ellen, mivel székhelye szerint ez a bíróság illetékes.

- c) amennyiben a b) pont nem alkalmazható, az a) pontot kell alkalmazni;

13. E bíróság a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának b) alpontja alapján joghatóság-

[...]"

7 – A továbbiakban: Color Drack.

8 – A továbbiakban: LEXX International Vertriebs.

gal rendelkezőnek nyilvánította magát. Úgy vélte, hogy az el nem adott áru visszavétele tekintetében a kötelezettség teljesítésének helye a Color Drack székhelye. A keresetnek érdemben helyt adott.

alkalmazni. Ezen utóbbi rendelkezések értelmében a Color Dracknek a megfizetés iránti keresetet a nürnbergi bírósághoz kellett volna benyújtania, amely a kereset tárgyát képező kötelezettség teljesítésének helye szerint illetékes bírósággal joghatósággal rendelkezik.

14. A Lexx International Vertriebs által benyújtott fellebbezés alapján a Landesgericht Salzburg (Ausztria) hatályon kívül helyezte ezt az ítéletet, mivel az első fokon eljáró bíróság területileg nem volt illetékes.

17. Az Oberster Gerichtshof (Ausztria), amelyhez a Color Drack fellebbezést nyújtott be, az eljárást felfüggesztette, és a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontja b) alpontjának értelmezésével kapcsolatban előzetes döntéshozatal céljából a Bírósághoz fordult.

15. E másodfokú bíróság úgy vélte, hogy a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának b) alpontja az ingó dolgok értékesítésére vonatkozó szerződésen alapuló igények mindegyikére, beleértve az áruk visszaküldését követő visszatérítési igényt, egyetlen joghatóságot ír elő. A szóban forgó bíróság véleménye szerint e kapcsolóelv önmagában való meghatározása ezen rendelkezés értelmében nem lehetséges, ha az árut Ausztriába, különböző helyekre, több ügyfélnek szállították le.

18. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatában előadja, hogy ezt a rendelkezést a következő módon értelmezi. Először is, mivel különös joghatóságot ír elő, megszorítóan értelmezendő. Ezt követően, a Brüsszeli Egyezmény 5. cikkének 1. pontjával ellentétben a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának b) alpontja az ingó dolgok értékesítésére vagy szolgáltatás nyújtására vonatkozó szerződésből következő igények mindegyikére egyetlen joghatóságot ír elő. Végül az a hely, ahol a szolgáltatást ténylegesen nyújtották, lesz a joghatóság megállapításának döntő kitétele.

16. A Landesgericht Salzburg ebből arra következtetett, hogy amennyiben a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának b) alpontja nem alkalmazandó, ugyanezen rendelet 5. cikke 1. pontjának c) alpontja értelmében az 5. cikke 1. pontjának a) alpontját kell

19. Az Oberster Gerichtshof véleménye szerint a Color Drack által első fokon meg-

keresett bíróság joghatósága nem lenne vitatható, ha az összes árut e társaságnak Schwarzach-ba szállították volna le. Kérdéses azonban, hogy e joghatóság abban az esetben is elismerhető-e, ha az árukat nem csupán e bíróság illetékességi területére, hanem a vevő tagállamába, különböző helyszínekre szállították le.

keztetett arra, hogy a belső jog szerint a határozatai ellen nincs jogorvoslati lehetőség. Az EK 68. cikk értelmében tehát a hatásköre kiterjed arra, hogy a 44/2001 rendelet rendelkezéseinek értelmezésével kapcsolatban előzetes döntéshozatal céljából a Bírósághoz forduljon.

20. E megfontolásokra tekintettel az Oberster Gerichtshof az eljárást felfüggesztette, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjesztette a Bíróság elé:

22. Az is bizonyos, hogy a 44/2001 rendelet a jelen ügyre alkalmazandó, mivel a szerződés, amelyre a Color Drack a keresetét alapítja, ingó dolog értékesítésére vonatkozik, és mivel ezt a megfizetés iránti keresetet 2002. március 1-jét követően nyújtották be.

„Ügy kell-e értelmezni a [44/2001 rendelet] 5. cikke 1. pontjának b) alpontját, hogy amennyiben ingó dolgok valamely tagállamban székhellyel rendelkező eladója a megállapodás szerint leszállította valamely másik tagállamban székhellyel rendelkező vevő részére az árukat e másik tagállamon belül több különböző helyre, akkor az eladót a vevő a valamennyi (rész)szállítást érintő szerződéses igény tárgyában perelheti – adott esetben a felperes választása szerint – e (teljesítési) helyek egyikének bírósága előtt?”

23. A kérdést előterjesztő bíróság által feltett kérdés két kérdést vet fel. E bíróság először is arra vár választ, hogy a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának b) alpontja alkalmazandó-e, amennyiben az árukat a felek megállapodása értelmében egyetlen tagállam területén található különböző helyszínekre szállították le.

III – Elemzés

21. Az Oberster Gerichtshof az előzetes döntéshozatalra utaló határozatában emlé-

24. Illetve, e kérdésre adott igenlő válasz esetén a kérdést előterjesztő bíróság azt kérdezi, hogy amennyiben a kereset valamennyi szállításra kiterjed, a felperes az általa választott bármely szállítási hely szerint illetékes bíróság előtt indíthat-e keresetet az alperes ellen.

25. Az egyes pontokat egymást követően vizsgálom meg.

akkor alkalmazandó, ha ugyanezen rendelkezés b) alpontjában meghatározott feltételek nem teljesülnek.

A – A 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontja b) alpontjának egyetlen tagállamon belüli több szállítási hely esetén való alkalmazhatóságáról

26. A LEXX International Vertriebs a német és az olasz kormányhoz hasonlóan azt állítja, hogy a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának b) alpontja nem alkalmazható több szállítási hely esetén.

27. A német kormány azzal érvel, hogy ennek, az egyetlen szállítási helyet⁹ említő rendelkezésnek a jelen esetben való alkalmazása ellentétben állna annak szövegével. E kormány véleménye szerint ennek alkalmazása e rendelet rendszerével is ellentétben állna. Ebben a vonatkozásban kifejti, hogy a vitatott rendelkezés mint különös joghatósági szabály megszorítóan értelmezendő. A szóban forgó rendelet 5. cikke 1. pontjának c) alpontjára is támaszkodik, amely értelmében ennek 5. cikke 1. pontjának a) alpontja

28. A német kormány, amelyet az olasz kormány támogat, a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontja b) pontjának céljára is hivatkozik. Megjegyzi, hogy ezen rendelkezés célja, hogy lehetővé tegye a valamely szerződést aláíró felek számára azon bíróság meghatározását, amely a szerződésből következő igények elbírálása tekintetében joghatósággal bír, és hogy megakadályozza a joghatósági összeütközést. Azt állítja, hogy a szóban forgó rendelkezés nem csupán a tagállami bíróságok joghatóságát, hanem azok illetékességét is meghatározza.

29. A német és az olasz kormány hangsúlyozza, hogy a különböző helyekre történő szállítás esetén a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának b) alpontjában meghatározott kitételek értelmében nem lehetséges egyetlen teljesítési hely megállapítása, és hogy e rendelkezés céljával ellentétben állna annak lehetővé tétele a felperes számára, hogy a keresetet a szállítási helyek egyikén vagy e helyek mindegyikén benyújthassa.

30. Az olasz kormány továbbá emlékeztet arra, hogy a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjában meghatározott vagylagos joghatóságot a bíróságok megfelelő működésére

9 – A német kormány ebben a vonatkozásban a német („der Ort in einem Mitgliedstaat”), az angol („the place in a Member State”) és a francia változatra („le lieu d’un Etat membre”) utal.

tekintettel fogadták el. Ugyanakkor, véleménye szerint, a szerződéses kötelezettség több teljesítési helye esetén nem lehetséges azon hely meghatározása, amely a jogvita és a joghatósággal rendelkező bíróság között a legszorosabb kapcsolatot mutatja.

rendelet által meghatározott célkitűzésekre alapítom, amelyeket a Brüsszeli Egyezmény által a szerződéssel kapcsolatos jogviták esetére megállapított vagylagos joghatóság rendszerére, valamint ennek hátrányaira tekintettel vizsgálom meg.

31. Végül a német kormány azt állítja, hogy az értékelése megfelel a Bíróság Besix-ügyben hozott ítéletben elfogadott álláspontjának¹⁰, amelyben úgy ítélte meg, hogy a szerződéssel kapcsolatos ügyekben a Brüsszeli Egyezmény 5. cikke 1. pontjába foglalt vagylagos joghatóság, földrajzi behatárolás nélkül valamely cselekménytől való tartózkodásra irányuló kötelezettséggel kapcsolatos igény esetén nem alkalmazandó.

34. Ezen érvek kifejtését megelőzően felsorakoztatom annak indokait, hogy a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontja b) alpontjának szövegében véleményem szerint miért nem találunk választ a vizsgált kérdésre.

1. A 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontja b) alpontjának szövege

32. E gondolatmenettel nem értek egyet. Az Egyesült Királyság Kormányához és az Európai Közösségek Bizottságához hasonlóan úgy vélem, hogy a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának b) alpontjában a vagylagos joghatóság akkor alkalmazandó, ha az árukat a felek megállapodásának megfelelően egyetlen tagállam különböző helyszíneire szállították le.

35. A német kormányval ellentétben az a véleményem, hogy a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontja b) alpontjának szövege nem teszi lehetővé azon kérdés eldöntését, hogy az e rendelkezésben meghatározott vagylagos joghatóság alkalmazandó-e több szállítási hely esetén.

33. Az álláspontomat a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjában felállított illetve e

36. Ebben a vonatkozásban nem gondolom, hogy erre a kérdésre adandó válasz „a tagállam területén az a hely, ahol a szerződés alapján az adott dolgot leszállították, vagy le

¹⁰ – A C-256/00. sz. ügyben 2002. február 19-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-1699. o.).

kellett volna szállítani” szövegrészben megjelenő, egyetlen szállítási helyre történő utalásból levezethető.

37. A megválaszolandó kérdés ugyanis a szóban forgó rendelkezés tárgyi hatályát érinti. A vitatott rendelkezésben a hatályt az „ingó dolog értékesítése” fogalom határozza meg, és nem „a tagállam területén az a hely, ahol a szerződés alapján az adott dolgot leszállították, vagy le kellett volna szállítani” szövegrész. Ez a szövegrész csupán az ingó dolog értékesítésének esetére vonatkozó területi hatály feltételét jelzi. Azt pontosítja, hogy mely teljesítési helyet kell figyelembe venni az ilyen szerződések esetén a joghatósággal rendelkező bíróság meghatározása érdekében.

38. Ugyanakkor a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának b) alpontja úgy rendelkezik, hogy a felperes az áruk szállítási helye szerinti „bíróság” előtt indíthat keresetet. Az érintett tagállam bírósági területi illetékességének a nemzeti jogszabályokban meghatározott terjedelmétől függően e tagállam területének különböző helyszíneire történő leszállítás akár ugyanazon bíróság illetékességébe tartozhat. Az ugyanazon tagállam területén található több szállítási hely tehát nem szükségszerűen vezet több bíróság illetékességéhez.

39. Következésképpen, ha csakis a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontja b) alpontjának szövegére, illetve ebben az egyetlen szállítási helyre történő utalásra kellene támaszkodnunk, továbbra is felmerülne a kérdés, hogy ez a rendelkezés alkalmazandó-e, amennyiben valamennyi szállítás egyetlen bíróság illetékességi területére esik.

40. E megfontolások véleményem szerint azt mutatják, hogy nem lehetséges a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontja b) alpontjának szövegéből olyan világos és pontos útmutatást nyerni, amely lehetővé tenné azon kérdés megválaszolását, hogy e rendelkezés több szállítási hely esetén is alkalmazandó-e, és ha igen, milyen módon.

41. Az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében, amennyiben a közösségi jog valamely rendelkezésének szövege önmagában nem teszi lehetővé annak kétséget kizáró meghatározását, hogy azt hogyan kell érteni, és valamely adott helyzetben alkalmazni, azt azon szabályozás célja és rendszere alapján kell értelmezni, amelynek részét képezi¹¹. A

11 – A C-63/00. sz. Schilling és Nehring ügyben 2002. május 16-án hozott ítélet (EBHT 2002., I-4483. o.) 24. pontja, valamint a C-491/01. sz. British American Tobacco (Investments) és Imperial Tobacco ügyben 2002. december 10-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-11453. o.) 203-206. pontja és a hivatkozott ítélkezési gyakorlat. Lásd az újabb alkalmazás tekintetében a C-283/05. sz. ASML-ügyben 2006. december 14-én hozott ítélet (EBHT 2006., I-12041. o.) 16. és 22. pontját.

vizsgált kérdésre adandó választ tehát a 44/2001 rendelet rendszerére és céljára tekintettel kell meghatározni.

a) A Brüsszeli Egyezmény által a szerződéssel kapcsolatos jogvitákban meghatározott vagylagos joghatóság rendszere, és annak az ítélkezési gyakorlat általi értelmezése

2. A 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontja által felállított rendszer, és e rendelet célkitűzései

42. Amint azt már megjegyeztem, a Brüsszeli Egyezmény helyébe lépő 44/2001 rendelet nagymértékben erre az egyezményre támaszkodik, és ennek folytonosságát biztosítja. Azt is láttuk, hogy a 44/2001 rendelet 5. cikkének 1. pontja a szóban forgó egyezmény 5. cikke 1. pontjának tartalmához képest újítást jelent.

43. Ezen újítás és az ebből eredő, a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontja b) alpontjának alkalmazási feltételeit érintő következmények jelentőségének helyes megértése érdekében szükségesnek tűnik felidézni a Brüsszeli Egyezmény által a szerződéssel kapcsolatos jogvitákban meghatározott vagylagos joghatóság rendszerének tartalmát, és az ebből eredő nehézségeket, amelyeket a közösségi jogalkotó ebben a rendeletben igyekezett kiküszöbölni.

44. A Brüsszeli Egyezményt a tagállamok az EK-Szerződés 220. cikke¹² alapján kötötték meg, amelynek értelmében a tagállamok tárgyalásokat folytatnak egymással annak érdekében, hogy állampolgáraik javára biztosítsák a bírósági határozatok és a választottbírói határozatok kölcsönös elismerésére és végrehajtására vonatkozó alakiságok egyszerűsítését.

45. A Brüsszeli Egyezmény, preambuluma értelmében, azt a célt tűzi ki, hogy olyan egyszerű szabályokat állapítson meg, amelyek elősegítik a bírósági határozatok szabad mozgását. Így a Bíróság véleménye szerint az arra irányul, hogy „a szerződő államok joghatósági szabályainak egységesítését is célzó egyezmény egységes alkalmazását [biztosítsa], amely [...] megakadályozza, hogy egy és ugyanazon jogviszonyra több szerződő állam bíróságai is joghatósággal rendelkezzenek, és amely megerősíti a Közösségben élő, illetve székhellyel rendelkező személyek jogvédelmét azáltal, hogy egyúttal lehetővé teszi, hogy a felperes könnyen azonosítsa azt a bíróságot, amelyhez fordulhat, és azt, hogy az alperes tisztában legyen azzal, hogy melyik bíróság elé idézhetik meg”¹³.

12 – Jelenleg az EK 293. cikk.

13 – A C-125/92. sz. Mulox IBC ügyben 1993. július 13-án hozott ítélet (EBHT 1993., I-4075. o.) 11. pontja.

46. A Brüsszeli Egyezmény tehát az egy és ugyanazon jogviszonyra vonatkozó joghatósági okok halmozódását igyekszik elkerülni, a tagállamok bíróságainak joghatóságára vonatkozó szabályokat olyan egyszerű rendelkezések útján egységesítve, amelyek a felek számára lehetővé teszik a joghatósággal rendelkező bíróság könnyű azonosítását.

47. E célkitűzéseket ezen egyezmény 2. cikke valósítja meg, amely főszabályként kimondja az alperes lakóhelye szerinti bíróság joghatóságát.

48. A szóban forgó egyezmény szerződő felei úgy rendelkeztek, hogy e főszabály szerinti joghatóságtól el lehet térni. Több különös joghatósági szabályt állapítottak meg, egyeseket kizárólagos joghatóságként, mint az ingatlannal, biztosítással vagy fogyasztói szerződéssel kapcsolatos ügyekben, másokat a Brüsszeli Egyezmény 5. cikkében vagylagos joghatóságként, különösen a szerződéssel, tartással vagy jogellenes károkozással kapcsolatos ügyekben.

49. E különös joghatósági szabályokat meghatározott cél érdekében fogadták el. Ezen 5. cikkben meghatározott szabályokat illetően a szerződő felek a felperes számára azt kívánták lehetővé tenni, hogy a keresetét

azon bírósághoz nyújthassa be, amelyhez a jogvita tényállása fizikailag a legközelebb áll, és amely így a legmegfelelőbbben tud e tényállás tekintetében állást foglalni. Ezek a szabályok a Jenard-jelentés¹⁴ értelmében azon „megfontoláson [alapulnak], miszerint a jogvita és az eljáró bíróság között szoros kapcsolat létezik”.

50. A Brüsszeli Egyezmény 5. cikke így az eredeti változatában úgy rendelkezett, hogy az alperes szerződéssel kapcsolatos ügyekben azon bíróság előtt perelhető, „ahol a kötelezettséget teljesítették vagy teljesíteni kellett volna”.

51. A Bíróság egyrészt azt határozta meg, hogy mely kötelezettségeket kell figyelembe venni, másrészt pedig, hogy e kötelezettség teljesítésének helyét hogyan kell megállapítani.

52. Ily módon a De Bloos-ügyben 1976. október 6-án hozott ítéletben¹⁵ úgy rendelkezett, hogy a figyelembe veendő kötelezettség arra a szerződéses igényre vonatkozik, amely a felperes keresetének tárgyát képezi¹⁶. Olyan

14 – HL 1979., C 59., 1. és 22. o.

15 – A 14/76. sz. ügyben hozott ítélet (EBHT 1976., 1497. o.) 11. és 13. pontja.

16 – Ez az értelmezés a Dánia, Írország, valamint Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága csatlakozásáról szóló, 1978. október 9-i azon egyezmény aláírásakor megerősítést nyert, amely néhány nyelvi változatban módosította a Brüsszeli Egyezmény 5. cikkének 1. pontját annak pontosítása érdekében, hogy a kötelezettség, amelynek teljesítési helye a szerződéssel kapcsolatos ügyekben a joghatósággal rendelkező bíróságot meghatározza, a „kereset tárgyát képező kötelezettség”. Ugyanezen megfogalmazást veszi át a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának a) alpontja.

szerződésből eredő kötelezettségről van tehát szó, amely a bírósági kereset jogalapját képezi, vagyis – másképpen szólva – amely teljesítésének elmaradását kifogásolják.

53. Ugyanezen a napon a Bíróság a Tessili-ügyben hozott ítéletben¹⁷ úgy határozott, hogy a helyet, ahol a kereset tárgyát képező kötelezettséget teljesítették, vagy azt teljesíteni kell, a megkeresett bíróság kollíziós szabályai alapján a vitatott kötelezettségre vonatkozó jogszabályok értelmében kell meghatározni.

b) A Brüsszeli Egyezmény 5. cikkének 1. pontja által felvetett nehézségek

54. A Brüsszeli Egyezmény 5. cikkének 1. pontja, amint azt az ítélkezési gyakorlat értelmezte, számos kritikai megjegyzésre adott lehetőséget. E rendelkezés által támasztott nehézségek közül – ezen egyezmény céljait tekintve – három hiányosság tűnik a jelen ügy szempontjából figyelemre méltónak.

55. Az első hiányosság annak veszélyére vonatkozik, hogy az egy és ugyanazon szerződéssel kapcsolatos ügyek elbírálására több bíróság is joghatósággal rendelkezhet.

56. A Brüsszeli Egyezmény, amint láttuk, annak lehetőség szerinti elkerülésére irányul, hogy egy és ugyanazon szerződés tekintetében több bíróság is joghatósággal rendelkezzen, annak érdekében, hogy az egymásnak ellentmondó határozatok veszélye elkerülhető legyen, és hogy ezáltal könnyebbé váljon a bírósági határozatoknak a meghozatal szerinti államon kívüli elismerése és végrehajtása¹⁸.

57. Ugyanakkor a fent hivatkozott De Bloos és Tessili ügyekben hozott ítéletek együttes alkalmazása azt eredményezheti, hogy a különböző kötelezettségekre alapozott, de ugyanazon szerződésből eredő kereseti kérelmek különböző tagállamok bíróságainak joghatóságába tartoznak. Ez az ítélkezési gyakorlat ugyanis az egy és ugyanazon szerződésből következő kötelezettségek megosztásához, és a kereset tárgyát képező kötelezettség teljesítési helyének a megkeresett bíróság kollíziós szabályai alapján a vitatott kötelezettségre vonatkozó jogszabályok értelmében való meghatározásához vezet.

58. A Leathertex-ügyben hozott ítélet¹⁹ jó példát szolgáltat ezen ítélkezési gyakorlat következményeire. Ebben az ügyben egy belga társaság, amely az olaszországi szék helyű Leathertex társaság nevében kereskedelmi ügynökként tevékenykedett, ez utóbbi ellen keresetet indított Belgiumban egyrészt jutalékhatralék megfizetése, másrészt pedig a

18 – A fent hivatkozott Besix-ügyben hozott ítélet 27. pontja és a hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

19 – A C-420/97. sz. ügyben 1999. október 5-én hozott ítélet (EBHT 1999., I-6747. o.).

17 – A 12/76. sz. ügyben 1976. október 6-án hozott ítélet (EBHT 1976., 1473. o.) 13. pontja.

szerződés felmondása miatti kártérítés megfizetése iránt. A belga kollíziós szabályok értelmében a szerződés felmondása miatti kártérítés megfizetésének kötelezettségét Belgiumban kell végrehajtani, míg a jutalék megfizetésére vonatkozó kötelezettséget Olaszországban. Ebben az ítéletben a Bíróság úgy határozott, hogy a fent hivatkozott De Bloos és Tessili ügyekben hozott ítéletekben megalapozott ítélkezési gyakorlatot alkalmazva a belga bíróság csakis a szerződés felmondása miatti kártérítés iránti kereseti kérelemről határozhat, mivel a másik kereseti kérelem az olasz bíróságok joghatósága alá tartozik.

59. A Bíróság igyekezett ezen ítélkezési gyakorlat hatásait korlátozni. A Shenavai-ügyben hozott ítéletben²⁰ úgy rendelkezett, hogy az olyan sajátos esetekben, amelyekben a jogvita ugyanazon szerződésből eredő több kötelezettségen alapul, és amely kötelezettségekre a felperes a keresetét alapítja, az eljáró bíróságnak a joghatósága megállapításakor azt az elvet kell figyelembe vennie, amely szerint a járulékos kötelezettség követi a főkötelezettséget²¹.

60. Mindazonáltal fennáll annak a veszélye, hogy több bíróság is joghatósággal rendelkezzen, amennyiben – mint a fent hivatkozott Leathertex-ügyben – a szóban forgó kötelezettségek egyenértékűnek tekintendők. Ebben az esetben a Brüsszeli Egyezmény

5. cikkének 1. pontja értelmében nem ugyanazon bíróság rendelkezik joghatósággal az egyetlen szerződésből eredő két egyenrangú kötelezettségre alapított kereset egészének elbírálása tekintetében, ha ezen bíróság államának kollíziós szabályai alapján ezen kötelezettségek közül az egyiket ebben az államban, míg a másikat egy másik szerződő államban kell teljesíteni.

61. A Brüsszeli Egyezmény 5. cikke 1. pontjának második hiányossága az alkalmazásával kapcsolatos nehézségekre, és ebből következően a szerződő felek számára az eredménynek kiszámíthatatlanságára vonatkozik.

62. Amint azt láttuk, a Brüsszeli Egyezmény célja, hogy a kellően tájékozott alperes számára lehetővé tegye annak ésszerű előrelátását, hogy a lakóhelyétől eltérő mely állam bírósága előtt indítható ellene kereset²². Ezen egyezmény célja tehát a Közösségben az ott lakóhellyel rendelkező magánszemélyek és jogi személyek jogvédelmének megerősítése olyan közös joghatósági szabályok előírásával, amelyek biztosítják a joghatóság valamely meghatározott jogvita ügyé-

20 – A 266/85. sz. ügyben 1987. január 15-én hozott ítélet (EBHT 1987., 239. o.).

21 – Uo., 19. pont.

22 – A fent hivatkozott Besix-ügyben hozott ítélet 26. pontja és a hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

ben eljáró különböző nemzeti bíróságok közötti megosztásának egyértelműségét²³.

Rómában aláírásra megnyitott egyezményre is hivatkozni kell²⁴.

63. Annak érdekében, hogy ezen szabályok alkalmazásának eredménye a gazdasági szereplők számára előrelátható legyen, azoknak igen egyszerűnek kell lenni. Ugyanakkor a joghatósággal rendelkező bíróság meghatározásának a fent hivatkozott De Bloos és Tessili ügyekben megalapozott ítélkezési gyakorlatban megállapított módszere a jogvitával megkeresett nemzeti bíróságtól több összetett vizsgálatot követel meg, amelyek eredménye a szerződő felek számára nem látható előre könnyen.

64. Így a megkeresett bíróságnak először is az eljárás tárgyát képező szerződéses kötelezettséget kell jellemeznie. Adott esetben, ha a felperes több kötelezettségre alapítja a keresetét, e bíróságnak meg kell határoznia, hogy alá-fölerendeltségi viszony áll-e fenn közöttük, amely a fent hivatkozott Shenavai-ügyben hozott ítélet értelmében lehetővé teszi számára az ügy egészének elbírálását.

65. Majd a megkeresett bíróságnak meg kell keresnie azt a jogot, amely a kollíziós szabályok alapján a kereset tárgyát képező kötelezettségekre alkalmazandó. Így adott esetben a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló, 1980. június 19-én

66. Az ezen egyezmény által felállított rendszer értelmében a szerződésre a felek által választott jog az irányadó. Jogválasztás hiányában a szóban forgó egyezmény főszabályként határozza meg, hogy a szerződésre azon ország joga az irányadó, amelyhez az a legszorosabban kapcsolódik, és vélelmezi, hogy ez – a kivételektől eltekintve – az az ország, ahol a szerződés jellegéből adódó teljesítést végző félnek a szerződés megkötésekor a szokásos tartózkodási helye található.

67. Az így megválasztott anyagi jog az érintett tagállam által aláírt és ratifikált nemzetközi egyezmény is lehet, mint például az Egyesült Nemzeteknek az áruk nemzetközi adásvételi szerződéseiről szóló, Bécsben, 1980. április 11-én kelt Egyezménye.

24 – HL I. 266., 1. o., a továbbiakban: Római Egyezmény. Mivel a Brüsszeli Egyezmény a felperes számára az egyes tagállamok bíróságai közötti választást lehetővé tevő vagylagos joghatóságokat tartalmaz, a tagállamok attól tarthatnak, hogy a felperes azért határoz úgy, hogy a keresetét egy adott bírósághoz nyújtja be, mert az erre irányadó jog kedvezőbb a számára. A Római Egyezmény célja ezen a köznyelven „forum shopping”-nak nevezett veszély visszaszorítása, az eljáró bíróság által alkalmazandó anyagi jog meghatározásával. A célja tehát, hogy az érdemi határozat a jogvita felei által megválasztott bíróságtól függetlenül ugyanaz legyen. Ez az egyezmény az Európai Uniónak a 2004. május 1-jei kibővítése előtti 15 tagállamában is alkalmazandó. Az Európai Unióhoz ezen időpontban csatlakozó 10 tagállam is aláírta a Római Egyezményt 2005. április 14-én. A Bizottság 2003. január 14-én intézkedett ezen egyezmény rendelteté alakítása érdekében. 2005. december 15-én egy ilyen értelmű rendeletjavaslatot terjesztett elő [A szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló európai parlamenti és tanácsi rendelet javaslat (Róma I), COM(2005) 650 végleges].

68. Végül az irányadó anyagi jog alapján a bíróságnak meg kell határoznia a vitatott szerződéses kötelezettség teljesítési helyét. A joghatóságát csakis akkor állapíthatja meg, ha ez a hely az illetékességi területére esik.

69. Ez a módszer tehát összetett, és olyan nemzetközi egyezmények alkalmazását feltételezi, amelyek mindegyike komoly értelmezési problémát vethet fel²⁵.

70. A Brüsszeli Egyezmény 5. cikke 1. pontjának harmadik hiányossága arra vonatkozik, hogy a joghatósággal rendelkező bíróság megállapítására irányadó szabályok nem a legalkalmasabbak az elbírálandó jogvitával legszorosabb kapcsolatban álló bíróság meghatározására.

71. Láttuk, hogy a felperes számára e rendelkezés által biztosított azon lehetőség, hogy az alperes lakóhelye szerinti bíróság főszabály szerinti joghatóságától eltérjen, azt a célt szolgálja, hogy számára lehetővé tegye, hogy az ügy tényállásához legközelebb álló bíróság előtt indíthasson keresetet.

72. Ez a cél azonban a jogbiztonsággal, és különösen a kiszámíthatóság céljával összhangban kell, hogy álljon, amelyeket a Brüsszeli Egyezmény is célul tűz ki, és amelyeknek a közelség céljához viszonyított elsőbbségét a Bíróság elismerte. Ugyanakkor a bíróság és a jogvita között fennálló szoros kapcsolat léte önmagában nem felel meg a Brüsszeli Egyezmény 5. cikkének 1. pontjában meghatározott joghatóság megállapítása kritériumának, mivel e rendelkezésben a joghatóság megállapítása tekintetében kifejezetten meghatározott ok a kötelezettség teljesítésének helye²⁶.

73. A jogbiztonságnak a közelség céljával szembeni elsőbbsége indokolthatja, hogy a felperes által a Brüsszeli Egyezmény 5. cikkének 1. pontja értelmében megkeresett bíróság adott esetben nem az ügyvel legszorosabb kapcsolatban álló bíróság.

74. Az e rendelkezés alkalmazása keretében felmerülő probléma azonban általánosabb. Arra vonatkozik, hogy a fent hivatkozott De Bloos és Tessili ügyekben megalapozott ítélezési gyakorlat értelmében alkalmazandó kritériumokat nem a közelség céljára tekintettel állapították meg.

25 – Lásd különösen a Római Egyezmény tekintetében a szerződés jellegéből adódó teljesítést végző félnek a szerződés megkötésekor a szokásos tartózkodási helye szerinti jog vélelmét megfogalmazó 4. cikkének (2) bekezdése és a 4. cikkének azon (5) bekezdése közötti kapcsolat problémáját, amely kimondja, hogy e vélelem nem alkalmazható, ha a körülmények összessége arra utal, hogy a szerződés egy másik országgal szorosabb kapcsolatban áll.

26 – A C-288/92. sz. Custom Made Commercial ügyben 1994. június 29-én hozott ítélet (EBHT 1994., I-2913. o.) 14. és 15. pontja.

75. A Bíróság ítélkezési gyakorlata által a teljesítési hely meghatározása tekintetében kidolgozott módszert alkalmazva ugyanis, ezt a tagállamok anyagi joga vagy egy, az anyagi jogot egységesítő nemzetközi egyezmény értelmében kell meghatározni, jóllehet e jogszabályoknak nem célja a bírósági joghatóság meghatározása. Ebből következik, hogy egy pénzüsszeg megfizetése tekintetében az a bíróság, amelynek joghatósága e módszer értelmében megállapítható, az adós vagy a hitelező lakhelye szerinti bíróság, attól függően, hogy az irányadó nemzeti jog értelmében a pénzüsszeg megfizetése az adós lakhelyén követelhető vagy pedig a hitelező lakhelyén fizetendő.

76. Feltételezhető azonban, hogy mindezen esetekben a közelség mint cél csakis akkor nyer teljes értelmet, és ténylegesen csakis akkor érhető el, ha a joghatósággal rendelkező bíróság a tényleges vagy a szerződésben kikötött teljesítési hely szerint illetékes bíróság. E bíróság joghatósága ily módon indokolt, mivel amiatt, hogy a szerződés jellegéből adódó kötelezettség teljesítésének helyéhez közel áll, a legalkalmasabb arra, hogy a felek által benyújtott tárgyi bizonyítékokat és tanúvallomásokat mérlegelje, és adott esetben a tényállást maga megállapítsa.

77. E megfontolásokra tekintettel kell megvizsgálni a 44/2001 rendelet által a szerződéssel kapcsolatos ügyekre nézve felállított vagylagos joghatóság új rendszerét, és ennek célkitűzéseit.

c) A 44/2001 rendelet által a szerződéssel kapcsolatos ügyekre nézve felállított vagylagos joghatóság új rendszere

78. Amennyiben megvizsgáljuk a 44/2001 rendelet által kitűzött célokat, akkor megállapíthatjuk, hogy mint a polgári ügyekben való igazságügyi együttműködés terén hozott minden intézkedésnek, az a célja, hogy az EK 65. cikknek megfelelően a meglévő szabályokat fejlessze és egyszerűsítse.

79. Ennek érdekében a szóban forgó rendelet arra irányul, hogy, amint az a (2) és (11) preambulumbekzdéséből következik, a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatósági összeütközésre vonatkozó szabályokat a „nagymértékben kiszámítható” joghatósági szabályok útján egységesítse.

80. Ami e szabályok tartalmát illeti, ez a Brüsszeli Egyezményhez hasonlóan főszabály szerint az alperes lakóhelye szerinti bíróság joghatósága köré rendeződik, és e joghatóságnak, amint az a 44/2001 rendelet (11) preambulumbekzdéséből következik, mindenkor megállapíthatónak kell lennie. Ugyanígy a szóban forgó egyezményhez hasonlóan e főszabály szerinti joghatóságot vagylagos joghatósági okoknak kell kiegészíteniük.

81. Ebben a vonatkozásban a közösségi jogalkotó kifejezetten kimondja, hogy a

bíróság és a per közötti szoros kapcsolat alapozza meg e különös joghatóságokat. Amint az a 44/2001 rendelet (12) preambulumbekzdéséből következik, e különös joghatósági okokat a bíróság és a per közötti szoros kapcsolat vagy az igazságszolgáltatás megbízható működésének előmozdítása alapozza meg.

82. Ezen különböző célkitűzések megvalósítása érdekében a 44/2001 rendelet által a szerződésekkel kapcsolatos ügyekben meghatározott vagylagos joghatóság rendszere igen egyértelműen eltér a Brüsszeli Egyezmény rendszerétől.

83. A 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának b) alpontja így a nemzetközi kereskedelmi kapcsolatokban két leggyakoribb szerződési típus, vagyis az ingó dolog értékesítése és a szolgáltatás nyújtása tekintetében önálló joghatósági okot határoz meg.

84. Továbbá e két esetben az önálló joghatósági ok a szerződés jellegéből adódó kötelezettség teljesítésének a helye, azaz az ingó dolog értékesítésével kapcsolatos szerződés esetén a szállítási hely, míg a szolgáltatás nyújtására vonatkozó szerződés esetén a szolgáltatásnyújtás helye.

85. A vizsgálat ezen pontján a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjában megállapított rendszerrel, és e rendelet által kitűzött célokkal kapcsolatban a következő megállapításokat tehetjük.

86. Először is, az ingó dolog értékesítésére és a szolgáltatás nyújtására vonatkozó szerződéseket illetően a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontja b) alpontjának rendelkezései valamilyen szinten a „főszabály szerinti” különös joghatóság szabályát alkotják. E rendelet 5. cikke 1. pontjának a) alpontjában megfogalmazott rendelkezés, amely átvesszi a Brüsszeli Egyezmény régi szabályát²⁷, e két szerződési típus tekintetében csakis másodlagos szerepet játszik. Amint a szóban forgó rendelet 5. cikke 1. pontjának c) alpontja kifejezetten kimondja ugyanis, ugyanezen pont a) alpontja csakis akkor alkalmazandó, ha ennek b) alpontja nem alkalmazható.

87. Másodszor, a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának b) alpontjában meghatározott különös joghatósági szabály valamely szerződésen alapuló valamennyi kereseti kérelemre alkalmazandó. Más szavakkal, a közösségi jogalkotó, amint az azon indoklásból kitűnik, amely alapján a Bizottság e jogszabály

27 – Felidézendő, hogy a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának a) alpontja úgy rendelkezik, hogy „ha az eljárás tárgya egy szerződés vagy egy szerződéses igény, akkor [valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy más tagállamban] a kötelezettség teljesítésének helye szerinti bíróság előtt [perelhető]”.

javaslatát az Európai Unió Tanácsa elé 1999. július 14-én²⁸ beterjesztette, véget akart vetni annak, hogy az egy és ugyanazon szerződésen alapuló kereseti kérelmek tekintetében több bíróság járjon el.

88. A szállítási hely és a szolgáltatásnyújtás helye képezi ennél fogva az ingó dolog értékesítésére vagy szolgáltatás nyújtására vonatkozó szerződésen alapuló valamennyi kereseti kérelem tekintetében a joghatósági okot. A kereset tárgyát képező kötelezettségtől, és attól függetlenül alkalmazandó, hogy a kereset több kötelezettségre vonatkozik-e.

89. Ebből következik, hogy a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontja b) alpontja alkalmazandó az olyan kereseti kérelemre, amely a jelen esethez hasonlóan visszavételi záradék értelmében az áru értékének visszatérítésére irányul. Ezt a nézetet osztja egyébként a kérdést előterjesztő bíróság is, amely szerint a 44/2001 rendelet 5. cikkének 1. pontja egyetlen kapcsolóelvet határoz meg az egy szerződésen alapuló valamennyi kereseti kérelemre nézve, beleértve a jelen ügyben vitatotthoz hasonló valamennyi másodlagos szerződéses igényt.

90. Harmadszor, a Brüsszeli Egyezményben felállított rendszerhez hasonlóan a bíróság és a per közötti szoros kapcsolat fennállása önmagában nem minősül a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának b) alpontjában meghatározott joghatósági oknak. E kapcsolóelv csakis e különös joghatóság indokát adja. A joghatósági ok a szállítási hely vagy a szolgáltatásnyújtás helye.

91. Ebből következik, hogy e rendelkezés fő célja a jogbiztonság, amelynek értelmében a joghatóság közös szabályainak nagymértékben kiszámíthatónak kell lenniük. Mivel joghatósági okként egy önálló okot fogad el, a közösségi jogalkotó a szerződés teljesítési helye megállapításának a fent hivatkozott Tessili-ügyben megalapozott ítélkezési gyakorlat által meghatározott összetett rendszerével felhagy. Ugyanígy, mivel önálló okként olyan tulajdonságot fogad el, amely igen gyakran pusztán ténybeli tulajdonság, következőképpen a felek számára könnyen azonosítható, lehetővé teszi a felek számára, hogy ésszerűen előre lássák, hogy az alperes lakóhelye szerinti bíróságon kívül a szerződésből eredő jogvitájukkal mely bírósághoz fordulhatnak.

92. A 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának b) alpontja által felállított rendszerben a jogbiztonság tehát biztosított, hiszen a szerződő felek tisztában vannak azzal, hogy e szerződésből eredő valamennyi kereseti kére-

28 – A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló tanácsi (EK) rendelet javaslata (COM(1999) 348 végleges).

lemmel a szállítási hely vagy a szolgáltatásnyújtás helye szerinti bírósághoz fordulhatnak.

szállítási hely esetén alkalmazható-e, valójában annak vizsgálatához vezet, hogy ilyen esetben a nagymértékű kiszámíthatóság biztosításának célja megvalósítható-e.

93. Ugyanakkor ebben a rendszerben e különös joghatóságot megalapozó ok is nagyobb figyelmet kap, hiszen a joghatósággal rendelkező bíróság az a bíróság, amelynek illetékességi területén a szerződés jellegeből adódó kötelezettséget teljesíteni kell. Következésképpen, amennyiben a szerződést teljesítették vagy a tényleges teljesítés megkezdődött, az adott bíróság az esetek többségében a jogvita elbírálása szempontjából lényeges bizonyítékokhoz fizikailag is legközelebb álló bíróság.

96. Az a véleményem, hogy ez így van, ha valamennyi szállításra egyetlen tagállam területén került sor.

97. A kiszámíthatóság mértékének meghatározása érdekében, amelyre a 44/2001 rendelet értelmében az alperes jogszerűen hivatkozhat, véleményem szerint e rendelet fő céljára kell hivatkozni.

94. Meg kell azonban vizsgálni, hogy az egyetlen tagállamon belüli több szállítási hely esetére egy ilyen rendszer alkalmazható-e, és megfelel-e a 44/2001 rendelet célkitűzéseinek.

98. A szóban forgó rendelet fő célja a (2) preambulumbekzdése értelmében, hogy a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatósági összeütközésre vonatkozó szabályokat egységesítse, és a valamely tagállamban hozott bírósági határozatok másik tagállamban való elismerésének és végrehajtásának alaki követelményeit egyszerűsítse.

d) A 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontja
b) alpontjának az egyetlen tagállamon belüli több szállítási hely esetén való alkalmazhatóságáról

95. A fenti megfontolásokra tekintettel, annak eldöntése, hogy a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának b) alpontja több

99. E rendelet a nemzetközi jogviták keretében a joghatósági összeütközések feloldására hivatott. Amint azt az Egyesült Királyság Kormánya helyesen kifejti, a 44/2001 rendelet a tagállamok bíróságainak joghatóságát

határozza meg. Azt igyekszik tehát elkerülni, hogy több tagállamban egymással párhuzamos eljárások induljanak, és hogy a tagállamokban egymással összeegyeztethetetlen határozatok szülessenek.

egyike ugyanazon tagállamban található. Nem merül fel tehát annak veszélye, hogy a különböző tagállamokban egymással összeegyeztethetetlen határozatok szülessenek.

100. A 44/2001 rendelet ezen feladata ennek 2. cikkében egyértelműen kifejezésre jut, amelynek értelmében valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy „az adott tagállam bíróságai előtt perelhető”. Ugyanígy e rendelet 5. cikke 1. pontjának b) alpontja meghatározza, hogy ez a személy e rendelet 2. cikkétől eltérően mely feltételek mellett „perelhető más tagállamban”. A 44/2001 rendelet a Brüsszeli Egyezményhez hasonlóan²⁹ tehát a tagállamok bíróságai közötti joghatósági összeütközést szabályozza.

102. Igaz, hogy ezen elemzéssel szemben kifogásként hozható fel, hogy a 44/2001 rendelet nem csupán nemzetközi hatállyal, hanem bizonyos mértékben „területi” hatállyal is bír. Ily módon e rendelet 5. cikke 1. pontjának b) alpontja értelmében joghatósággal rendelkező bíróság nem az érintett tagállam akármelyik bírósága. A közösségi jogalkotó úgy kívánta, hogy a jogvita elbírálására hivatott bíróság az ügyben hatáskörrel rendelkező azon nemzeti bíróság legyen, amelynek illetékességi területére az árut leszállították, vagy a szolgáltatást nyújtották.

101. Következésképpen az a körülmény, hogy ugyanazon tagállamon belül több szállítási hely van, és adott esetben e tagállam több bírósága rendelkezik a jogvita elbírálása tekintetében joghatósággal, nem kérdőjelezi meg a 44/2001 rendelet által kitűzött célok megvalósítását. Feltéve ugyanis, hogy az érintett tagállam több bírósága is joghatósággal rendelkezhet a több szállítási hely miatt, mindazonáltal ezen bíróságok mind-

103. Ez a pontosítás azonban egyszerűen csak azt igyekszik biztosítani, hogy a joghatósággal rendelkező nemzeti bíróság az a bíróság legyen, amely általános jelleggel a jogvita tényállási elemeivel a legszorosabb kapcsolatban áll. Ez a célkitűzés nem marad figyelmen kívül abban az esetben, ha egyetlen tagállamon belül több szállítási hely van. Amennyiben a jelen ügghöz hasonlóan a kereseti kérelem kivétel nélkül valamennyi szállításra vonatkozik, valamennyi bíróság, amelynek illetékességi területén egy vagy

29 – Lásd ebben a vonatkozásban a fent hivatkozott Besix-ügyben hozott ítélet 25. pontját.

több ilyen szállításra sor került, a jogvita tényállási elemeivel ugyanolyan szoros kapcsolatban áll. Következésképpen, a közelség célja megvalósul, függetlenül attól, hogy melyik a felperes által ezen bíróságok közül megkeresett bíróság, amelyikhez a felekre nézve kötelező szerződésen alapuló valamennyi kereseti kérelmet be kell nyújtani.

a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának b) alpontja által a felperes számára nyitva álló választási lehetőség értelmében adott esetben a lakóhelye szerinti tagállamon kívüli más tagállam bírósága előtt perelhető. Az alperes tisztában van a felperes azon lehetőségével, hogy őt e rendelkezés értelmében a szerződés jellegéből adódó kötelezettség teljesítésének helye szerinti bíróság előtt perelheti. A jelen ügyben szóban forgó árut Ausztriába szállító LEXX International Vertriebsnek tudnia kellett, hogy jogvita esetén a Color Drack őt osztrák bíróság előtt perelheti.

104. Ebből következik, amint arra a Bizottság is helyesen hivatkozott, hogy a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontja b) alpontjának az egyetlen tagállamon belül több szállítási hely esetén való alkalmazása megfelel e különös joghatósági szabályt megalapozó közelségi célnak.

105. Végül, amennyiben az alperes tényleges helyzetének szemszögéből vizsgáljuk meg a kérdést, én sem osztom azt az álláspontot, hogy az egyetlen tagállam területén található több szállítási hely esetén a vitatott vagylagos joghatóság alkalmazása sérti a 44/2001 rendelet által megkövetelt jogvédelmet.

106. A nemzetközi adásvételi szerződést aláíró alperesnek számolnia kell azzal, hogy

107. Nem gondolom, hogy az alperes számára lényeges különbség lenne az egyetlen szállítás, illetve a több olyan szállítás között, amely egyetlen tagállamon belül több bíróság joghatóságához vezethet. A nemzetközi jogvitában érintett társaság vagy magánszemély számára a fő nehézség abban áll, hogy a sajátján kívüli tagállamban az érdekei képviseletéről gondoskodnia kell. E társaságnak vagy magánszemélynek tehát olyan jogi képviselőt kell választania, akivel megértetheti magát, és aki e másik tagállam bíróságainak nyelvét, eljárását és működését ismeri. Amint az alperes megtalálta és a bizalmába fogadta ezt a jogi képviselőt, annak eldöntése,

hogy ez utóbbi őt ezen tagállam egyik vagy másik városában képviselje-e, valójában csak a költségek mértékét befolyásolja.

108. Továbbá, az egyetlen tagállamon belüli több szállítási hely esetén az alperes – aki e helyeket ismeri, mivel azokat szerződésben határozták meg – az irányadó nemzeti jogszabályokról tájékozódva előre láthatja, hogy adott esetben e tagállam mely bírósága előtt perelhető.

109. Végül, a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának b) alpontja hatályának értékelése során emlékeztetni kell arra, hogy a szerződő felek az e rendelkezés által meghatározott vagylagos joghatóság alkalmazásának lehetőségét elfogadhatják vagy kizárhatják. Ily módon a különböző szállítási helyek közül közös megegyezéssel kijelölhetik azt, amelyiket joghatósági kikötésként kell elfogadni. A 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának b) alpontja ugyanis kimondja, hogy az önálló joghatósági kikötések „eltérő megállapodás hiányában” alkalmazandóak.

110. Ugyanígy a szerződő felek e szerződésből eredő jogviták elbírálására valamely bíróság vagy bíróságok joghatóságát a 44/2001 rendelet 23. cikkében meghatározott formában elfogadott joghatóságot kikötő megállapodásban is kiköthetik.

111. E megfontolások alapján az a véleményem, hogy a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának b) alpontjában meghatározott vagylagos joghatóság több szállítási hely esetén is alkalmazandó, amennyiben e szállítási helyek egyetlen tagállam területén találhatók.

112. Ez az álláspont nem tűnik ellentétesnek a Bíróság által a fent hivatkozott Besix-ügyben hozott ítéletben elfogadott megoldással.

113. Ezen ítélethez vezető ügyben annak eldöntéséről volt szó, a Brüsszeli Egyezmény 5. cikkének 1. pontjában meghatározott vagylagos joghatóság abban az esetben alkalmazandó-e, ha a kereset tárgyát képező kötelezettség egy olyan kizárólagossági záradék, amellyel a két vállalkozás kölcsönösen arra kötelezte magát, hogy közbeszerzési szerződés keretében együttesen lépnek fel és más partnerekkel nem lépnek kapcsolatba.

114. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy e vagylagos joghatóság ebben az esetben nem alkalmazandó, mivel a vitatott szerződéses kötelezettség földrajzi behatárolás nélkül valamely cselekménytől való tartózkodásra

irányuló kötelezettség. Következésképpen a Bíróság megállapította, hogy egyetlen teljesítési hely megállapítása nem lehetséges, mivel a vitatott kötelezettséget minden tagállamban teljesíteni kell.

115. Véleményem szerint ez a megoldás nem alkalmazható, amennyiben a szerződés valamennyi teljesítési helye egyetlen tagállamban található³⁰.

116. Meg kell tehát vizsgálni, hogy a felperes a 44/2001 rendelet értelmében az általa választott szállítási hely szerinti bírósághoz vagy valamely meghatározott teljesítési hely szerinti bírósághoz nyújthatja-e be keresetét.

B – Annak eldöntéséről, hogy a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának b) alpontja értelmében a felperes az általa választott szállítási hely szerinti bírósághoz vagy valamely meghatározott teljesítési hely szerinti bírósághoz nyújthatja-e be keresetét

117. A Bizottság azt állítja, hogy amennyiben a különböző szállítások közül az egyik elsődleges jelleget ölt, míg a többi másodlagos szállítási helynek tűnik, a felperesnek az elsődleges szállítási hely szerinti bírósághoz kell benyújtania a keresetét. Elsődleges szállítási hely hiányában a felperes az általa választott szállítási hely szerinti bíróság előtt perelheti az alperest.

118. A Bizottság tehát a fent hivatkozott Shenavai-ügyben hozott ítéletben meghatározott, a fő és járulékos kötelezettségek közötti megkülönböztetésnek a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontja b) alpontjának keretében való alkalmazását javasolja.

119. A Bizottság javaslatát az alábbi okokból nem helyeslem.

120. Elsősorban az a véleményem, hogy e javaslat a 44/2001 rendelet tekintetében nem megalapozott.

³⁰ – A fent hivatkozott Besix-ügyben hozott ítéletben elfogadott megoldás véleményem szerint akkor lenne alkalmazható, ha a szállítási helyek különböző tagállamokban lennének. Ebben az esetben véleményem szerint a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának b) alpontjában meghatározott vagyagos joghatóság nem alkalmazható, mert a kiszámíthatóság célja nem lenne elérhető, mivel ezen rendelkezés értelmében adott esetben joghatósággal rendelkező bíróságok különböző tagállamok területén találhatók. Továbbá az a véleményem, hogy ilyen esetben a 44/2001 rendeletnek a joghatósági szabályok kiszámíthatóságának célkitűzésére, valamint e rendelet 5. cikke 1. pontjának a) alpontja alkalmazásának nehézségeire tekintettel, ez utóbbi rendelkezés sem lenne alkalmazandó. E rendelet 5. cikke 1. pontja a) alpontjának alkalmazását annak tisztán szubsidiárius jellege miatt a Bizottság által az 1999. évi rendeletjavaslatban meghatározott esetre kellene korlátozni, azaz ha a szállítási hely vagy a szolgáltatásnyújtás helye harmadik államban található. Amennyiben az árut több tagállamba szállítják vagy a szolgáltatást több tagállamban nyújtják, a joghatósággal rendelkező bíróság a 44/2001 rendelet 2. cikkében meghatározott elv értelmében csakis az alperes lakóhelye szerinti bíróság lehet.

121. E rendelet 5. cikke 1. pontjának b) alpontja, amint láttuk, az egy és ugyanazon szerződésen alapuló valamennyi kereseti kérelemre vonatkozóan egyetlen joghatóságot kíván meghatározni. Továbbá meghatározza, hogy a bíróság a szerződés jellegéből adódó kötelezettség teljesítési helye szerinti bíróság, annak érdekében, hogy a felek által könnyen azonosítható legyen, és általános jelleggel megfeleljen azon bíróságnak, amely a jogvita tényállási elemeivel a legszorosabb kapcsolatban áll.

122. Már említettem, hogy a 44/2001 rendelet által célul tűzött kiszámíthatósági cél attól kezdve megvalósul, ha valamennyi teljesítési hely ugyanazon tagállamban található, mivel az alperes tudja, hogy eltérő megállapodás hiányában bármely teljesítési hely szerinti bíróság előtt perelhető.

123. Azt is láttuk, hogy amennyiben a kereset kivétel nélkül valamennyi szállításra vonatkozik, valamennyi bíróság, amelynek illetékességi területén szállításra került sor, a tényállás elemeivel ugyanolyan szoros kapcsolatban áll. A 44/2001 rendelet 5. cikkének 1. pontját megalapozó közelségi cél tehát ugyanúgy megvalósul, mint amikor a felperes

tetszőleges teljesítési hely szerinti bíróság előtt pereli az alperest³¹.

124. Ezen megfontolásokra tekintettel a 44/2001 rendeletben nem talállok jó okot az olyan új kritériumok bevezetésére, amelyek azt határoznák meg, hogy több szállítási hely esetén mely bírósághoz kell fordulni, ha a kereset valamennyi szállításra vonatkozik.

125. Másodsorban az a véleményem, hogy a Bizottság álláspontja, amennyiben az követendő lenne, ahhoz vezetne, hogy a 44/2001 rendeletben a szerződéssel kapcsolatos jogviták esetére meghatározott vagylagos joghatóság rendszerébe újra olyan összetett kritériumokat vezet be, amelyekkel a közösségi jogalkotó nyilvánvalóan fel kívánt hagyni. A szerződő felek számára ugyanis nagyon nehéz lenne annak egyértelmű meghatározása, hogy egy szállítás mikortól kezdve ölt elsődleges jelleget. Egy ilyen minősítés ismét csak az ítélkezési gyakorlat által meghatározható közelebbi pontosításoktól függene.

31 – Más lenne a helyzet, ha a kereset különösen egy vagy több meghatározott szállítás áruira vonatkozna. Egy ilyen esetben véleményem szerint a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának alapjául szolgáló közelségi cél arra kötelezné a felperest, hogy a keresetét ezen áruk szállítási helye szerinti bírósághoz vagy bíróságok egyikéhez nyújtsa be.

126. Éppen ezért nem gondolom, hogy a 44/2001 rendelet a Bizottság által említettekhez hasonló kritériumok meghatározását igazolja annak megállapítása érdekében, hogy mely szállítási hely bírósága előtt perelhető az alperes.

127. Ennélfogva azt sem gondolom, hogy a 44/2001 rendelet arra jogosítja fel a felperest, hogy a keresetét valamely tetszőleges szállítási hely szerinti bírósághoz nyújtsa be. Nem gondolom, hogy e rendeletnek az a célja, hogy a felperes számára ilyen választási szabadságot biztosítson. Amit e rendelet 5. cikke 1. pontjának b) alpontja megkövetel, véleményem szerint az, hogy a felperes a szállítási helyek egyikének bírósága előtt perelhesse az alperest, és hogy ez a bíróság az egyazon szerződéssel kapcsolatos valamennyi jogvitát elbírálja. Másképpen szólva, ez a rendelkezés azt követeli meg, hogy a felperes az alperest azon bíróság előtt perelhesse, amelynek illetékességi területén szállításra került sor, és hogy e bíróság legyen a felekre kötelező vételi szerződésből eredő valamennyi jogvita elbírálása tekintetében az egyetlen joghatósággal rendelkező nemzeti bíróság.

128. Ugyanakkor annak eldöntése, hogy valamennyi bíróság, amelynek illetékességi területén szállítás történt, joghatósággal rendelkezik-e a valamennyi szállításra vonatkozó ilyen kereset elbírálására, vagy pedig, hogy az ilyen jellegű jogvita ezen bíróságok egyikének

joghatóságába tartozik-e különösen, véleményem szerint azon tagállam eljárási szabadságába tartozik, amelynek területére az árut szállították.

129. Amíg azonban e tagállam joga nem határoz meg különös joghatósági szabályokat, az alperes, amennyiben a kereset valamennyi szállításra vonatkozik, a felperes által választott tetszőleges szállítási hely szerinti bíróság előtt perelhető.

130. Mindezekre tekintettel azt javaslom, hogy az Oberster Gerichtshof által előterjesztett kérdésre akként kell válaszolni, hogy a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának b) alpontja több szállítási hely esetén akkor alkalmazandó, ha az ingó dolgokat a felek megállapodásának megfelelően ugyanazon tagállam területén található több helyszínre szállították. Amennyiben a kereset valamennyi szállításra vonatkozik, annak eldöntése, hogy a felperes az általa választott szállítási hely szerinti bíróság előtt perelheti-e az alperest, vagy kizárólag ezen helyek egyikének bírósága előtt, azon tagállam jogától függ, amelynek területére az árut szállították. Amennyiben e tagállam joga nem határoz meg különös joghatósági szabályokat, a felperes az általa választott szállítási hely szerinti bíróság előtt perelheti az alperest.

IV – Véggövetkeztetések

131. A fenti megfontolásokra tekintettel azt indítványozom, hogy a Bíróság az Oberster Gerichtshof előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseire a következő választ adja:

„A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001 tanácsi rendelet 5. cikke 1. pontjának b) alpontja több szállítási hely esetén akkor alkalmazandó, ha az ingó dolgokat a felek megállapodásának megfelelően ugyanazon tagállam területén található több helyszínre szállították.

Amennyiben a kereset valamennyi szállításra vonatkozik, annak eldöntése, hogy a felperes az általa választott szállítási hely szerinti bíróság előtt perelheti-e az alperest, vagy kizárólag ezen helyek egyikének bírósága előtt, azon tagállam jogától függ, amelynek területére az árut szállították. Amennyiben e tagállam joga nem határoz meg különös joghatósági szabályokat, a felperes az általa választott szállítási hely szerinti bíróság előtt perelheti az alperest.”